

Tres plans, vuit elements

Quan una proposta parlamentària de diàleg-negociació per procedir a una consulta democràtica dels ciutadans d'una col·lectivitat nacional com Catalunya, avalada pel 74% dels seus representants, és rebutjada pel 90% dels diputats de la resta de l'Estat, el que s'està expressant és que la democràcia espanyola té un greu problema estructural. Un greu problema de legalitat i de legitimitat. Atesa la impossibilitat, un cop més, d'establir acords estables basats en el reconeixement i acomodació de la diversitat nacional de l'Estat, les possibles solucions queden emmarcades en tres vies o plans generals.

Pla A. Reforma constitucional plurinacional. Es tractaria d'establir pactes reals de confiança –no merament ambigus i aparents com s'han revelat els de la Constitució espanyola– que reguessin el reconeixement del caràcter nacional de Catalunya i un autogovern ampli, pràcticament independent, en els àmbits polític, econòmic, fiscal, cultural, lingüístic, simbòlic, europeu i internacional. La reforma hauria d'establir inequívocament que són els ciutadans i les institucions catalanes els que tenen la darrera decisió (drets de veto, procediments d'*opting in* i *opting out*, etcètera). El projecte de reforma de l'Estatut (2006), malgrat totes les limitacions, participava tímidament en aquesta direcció. Tanmateix,

es tracta d'una via clausurada a la pràctica per la sentència del Constitucional (2010). El "diàleg" i el "consens" han demostrat ser un engany. L'única cosa positiva del fracassat procés de reforma estatutària és, simplement, que es va fer, de manera que han quedat clars els límits estructurals d'aquesta via. Des dels paràmetres polítics i intel·lectuals de la primitiva cultura política dels principals partits i institucions espanyols, res no indica que sigui possible cap reforma constitucional que possibiliti una solució solvent, avançada i estable del pluralisme nacional de l'Estat. La dinàmica i experiència dels darrers anys, que inclou l'ofec econòmic actual, el menysteniment polític, lingüístic i cultural de Catalunya i un escandalós dèficit fiscal per part del Govern central, situen el pla A com una via completament mancada de realisme.

Pla B. Independència amb referèndum/consulta. En contra del que es diu des del poder central, la convocatòria d'un referèndum té cabuda en el marc legal actual. Tal com assenyala un recent i sòlid informe de l'Institut d'Estudis Autonòmics, hi ha fins a cinc vies legals possibles: l'aplicació de l'article 92 de la Constitució espanyola (referèndums), la delegació d'aquesta competència (article 150.2), una reforma constitucional ràpida sobre aquest punt, o l'aplicació de les dues lleis de consultes del Parlament de Catalunya, la de l'any 2010, avui en vigor però amb un recurs pendent al Tribunal Constitucional, o la nova llei que actualment es troba en tràmit parlamenta-

ri. Amb aquest referèndum/consulta, la situació de Catalunya seria similar a la del Quebec o la d'Escòcia. El procediment hauria d'incloure totes les garanties de democràcia, transparència i legalitat –local o internacional–. Crec que seria convenient, en termes d'uropeïtzació i modernitat del procés, convocar la consulta el mateix dia que la d'Escòcia (18 de setembre del 2014). Seria el dia del referèndum Scot-Cat. En

Quan la legalitat és permanentment hostil a un país, desobeir-la resulta completament legítim

cas que el resultat fos favorable a la independència, s'obriria un període de negociació entre les institucions catalanes, europees i de l'Estat. És realista, el pla B? De vies legals n'hi ha, però aquí cal la voluntat política del poder central de voler transitar-les. I de moment, l'estratègia de les institucions i partits espanyols no és que triomfi el "no" al referèndum sinó, simplement, que no es pugui fer. És a dir, que els ciutadans catalans no puguin expressar democràticament quina és la voluntat majoritària sobre el seu futur.

Pla C. Independència sense referèndum/consulta. En política, a vegades les vies aparentment més rupturistes resulten

les més realistes. Especialment quan des d'una de les posicions en disputa no hi ha cap voluntat d'arribar a acords solvents. Si les institucions de l'Estat continuen negant la possibilitat de convocar legalment la consulta, s'hauran d'aplicar vies alternatives en les quals resultarà inevitable un allunyament de la legalitat actual.

El plans B i C comparteixen sis elements: suport d'una majoria social interna, internacionalització del procés, lideratge institucional de prestigi, mobilització ciutadana, transversalitat dels partits favorables al procés, i construcció d'agències pròpies de govern. El pla C previsiblement inclouria dos elements més, la convocatòria d'eleccions plebiscitàries i una declaració final d'independència per part del Parlament. Però la independència no s'ha de "declarar" simplement, sinó que s'ha d'establir de manera sòlida, tant en termes institucionals interns com internacionals (ONU, Consell d'Europa, UE...). I això no s'improvisa, cal treballar-ho a fons.

En definitiva, tal com passa en els matrimonis, quan les vies de l'acord, la confiança i la convivència raonable no resulten possibles, el que la lògica i la pràctica propicien és la via del desacord, la desconfiança i la separació. En termes democràtics, quan la legalitat és permanentment hostil a un país, desobeir-la resulta completament legítim. La força de Catalunya és la dels seus ciutadans i la de les seves institucions. Es tracta d'una qüestió de dignitat col·lectiva.●